

Інновації в підході до зменшення рівня непрацюючих активів (міжнародний досвід)

Олександр Алефіренко,

*аспірант кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
email: alefirenkoop@krok.edu.ua,
ORCID: 0009-0008-4664-7279*

Віктор Терехов,

*д.е.н., професор, професор кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
email: victort@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-3400-6833*

Непрацюючий актив (НПА, Non-performing exposure/NPE) – актив, який відповідає одній або кільком із наведених нижче ознак:

- придбаний або створений знецінений фінансовий актив;
- актив, визначений як дефолтний;
- реструктуризований актив, за банк здійснив повторну/наступну реструктуризацію та/або прострочення погашення боргу становить більше 30 календарних днів [2].

Проблемні активи (ПА) – сукупний обсяг непрацюючих активів, потенційно проблемних активів та стягнутого майна [1].

Банк вважається таким, що має значний рівень проблемних активів, якщо коефіцієнт НПА перевищує п'ять відсотків [2].

Зменшення рівня НПА і ефективне управління непрацюючими активами є однією з ключових задач менеджменту комерційних банків і однією із стратегічних цілей макропруденційної політики Національного банку України.

Світова фінансова криза 2008-2012 років поставила перед банківською системою глобальну задачу управління непрацюючими активами і зменшення їх рівня.

Країнам Євросони шляхом застосування інноваційного підходу вдалося досягти значного успіху скорочення рівня НПА з понад 20% до рівня менше 5% [10]. Аналізуючи досвід провідних країн Європи, можливо виділити наступні інноваційні підходи до менеджменту непрацюючих активів:

1) Створення спеціалізованих національних компаній з управління активами (Asset Management Companies, АМС). Такий підхід дозволяє банкам очистити баланс від проблемних кредитів, не відволікати ресурси на судові процеси зі стягнення заборгованості, зосередитись на основному напрямку діяльності – кредитуванні реального сектора економіки. Країни, які успішно використали такий підхід: Швеція, Німеччина, Ірландія, Іспанія, Словенія. [9, 4] Державна підтримка і управління є характерною рисою АМС, перевагою якого є отримання доступу до державного фінансування, проте недолік – доступність такого фінансування лише для системно важливих банків.

2) Європейська "дорожня карта" з управління НПА: систематизовані наста-

нови Європейського центрального банку (ЄЦБ), які встановили макропруденційні рекомендації з управління НПА [6], та Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ 9) що регламентують вимоги до формування резервів під кредитні ризики.

3) Міжнародна співпраця. Залучення міжнародних фінансових організацій, таких як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), International Financial Corporation (IFC World Bank Group), Міжнародний валютний фонд (IMF), Європейська платформа NPL (European NPL Initiative) [8]. Міжнародні компанії забезпечують підтримку в напрямку фінансування та організації продажу НПА через спеціалізовані платформи, консультації, технічну підтримку і впровадження рекомендацій для банків Єврозони [5].

4) Сек'юритізація. Фінансовий механізм, за допомогою якого НПА об'єднуються в єдиний пул, передаються на Спеціальну компанію (SPV), котра випускає цінні папери, виплати за якими забезпечуються майбутніми надходженнями, що генеруються виділеним пулом активів. Цінні папери продаються інвесторам на вторинному ринку проблемних активів, а отримані кошти повертаються банку. В Греції така програма реалізована під назвою Hercules Asset Protection Scheme (HAPS) [9].

5) Законодавчі зміни та реформи. Уряди країн Єврозони, в тому числі Греція, впровадили нові закони для прискорення процедури банкрутства, електронні платформи для подання заявок на реструктуризацію [3].

За допомогою зазначених вище механізмів і інновацій з управління проблемними активами, банківська система Греції за 5 років знизила частку НПА з 43% у 2019 до близько 5% у 2024р. [11]. Не менш складний але здоланий шлях має пройти і Україна частка НПА в якій на початок 2024р. склала понад 37%.

Ключові слова: Менеджмент; управління непрацюючими активами; інновації; проблемні активи, компанії з управління активами, АМС, дефолтні кредити.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Доступ через: <https://bank.gov.ua/ua/>
2. Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України №97 від 18.07.2019р. (2019). Доступ через: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#top>
3. Alexandros Kontogeorgiou, Georgia Papathanasiou (2024). GRR. Greece: Significant reform to insolvency law. Доступ через: <https://globalrestructuringreview.com/review/europe-middle-east-and-africa-restructuring-review/2024/article/greece-significant-reform-insolvency-law>
4. David Edmonds, Andrew Orr, Will Newton, Deloitte (2016). Deleveraging Europe 2016. H1 Market Update. Доступ через: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/gr/Documents/financial-services/gr_deloitte_deleveraging_europe_en_noexp.pdf
5. Dejan Vasiljev, Eric Cloutier (2024). Vienna Initiative NPL Monitor H1 2024. Доступ через: <https://npl.vienna-initiative.com/assets/Uploads/2024/NPL-Monitor-H1-2024-fv.pdf>

6. *Guidance to banks on non-performing loans (2017)*. European Central Bank. Досмун через: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/npl/html/guidanceonnpls.en.html>
7. *Ismael Alexander Boudiaf, Fernando Gonzalez (2022)*. European Central Bank. *An empirical study of securitisations of non-performing loans* Досмун через: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op292~092b778aa8.en.pdf>
8. *Karlis Bauze (2021)*. World Bank Group, *NPL Resolution: Country Cases*. Досмун через: <https://www.ifc.org/content/dam/ifc/doc/mgrt/2-npl-resolutioncountry-cases-karlis-bauze-eng.pdf>
9. *Vitor Constâncio (2017)*. European Central Bank, *Resolving Europe's NPL burden: challenges and benefits*. Досмун через: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2017/html/sp170203.en.html>
10. *World Bank Group statistic data (2024)*. Досмун через: <https://data.worldbank.org/indicator/FB.AST.NPER.ZS?year=2022>
11. *Yannis Stournaras (2024)*. *The Greek experience in dealing with Non-Performing Loans and the challenges ahead for EU banks*. Досмун через: <https://www.bis.org/review/r241002f.htm>